

Forfatter: Kingo, Thomas

Titel: Samtale med Rygtet (DK)

Citation: Kingo, Thomas: "Samtale med Rygtet (DK)", i Kingo, Thomas: *Digtning i udvalg*, udg. af Marita Akhøj Nielsen, Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 1995, s. 395. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-kingo09val-shoot-workid100962/facsimile.pdf> (tilgået 18. april 2024)

Anvendt udgave: Digtning i udvalg

Samtale med Rygtet

Om
Dend udi Lif og Død Triumferende

og nu hos GUD Salige Herre,

Hr: Niels Juul,

etc. etc.

O p. Rygte, sving dig frem, ald Verden om at fare,
Men tøv dog lidet, thi jeg maa dig obenbare
Et Ærinde med ald Fortrolighed og Fliid,
Viift dine Vinger op til Flugten midlertid.
Mit Sind det flyder om i mange dybe Tanker, 5
Som Skipperen der har mist Roer og Mast og Anker,
Og ey har Nytte af en Streg i sit Kompas,
Men seer dog nogen Trøst udi Forhaabnings Glas!
Mit Sind det er saa tungt, som mig en Byrde trykte,
Min Samling og min Sands er ikke lid: forrykte, 10
Naar det mig rinder ind om Verdens Ubestand,
Og hvordan alting staar paa Leer og Løbe-Sand.
Dend runde Jordens Klod mand mesterlig afmalte
Paa sine Axler hengt, dend vendis om og praler
Af Kongers, Førsters og Monarkers Grendse-Land, 15
Kunst-rundet paa Papiir, med Haßens deelte Vand.
Min Sirkel og mit Sind kand endeligen fatte,
At Mester-Haanden er tilbørlig høyt at skatte,
Som viser mig et Maal for hver Regjerings Spiir,
Hvor Havet støder paa, men ach det er Papiir! 20

Jeg *Archimedes(a)* veed at kunde fordum tage
En vendig Himmel-Form, og i sin Glar-Ovn bage!
Ja klarlig viiste der Guds Giernings Vunder-Tall,
Konst-Strykker det var stort, men ach det var Christall!
25 I Potentaters Hof af Kaaber kand jeg skue
Jord-Kloder og der hos den hvalde Himmel-Bue,
Planeter, Stjerners Hær, hvor de om Jorden gaa,
Men ach Forandrings Maæn! og Verden ligesaa;
Thi hvor jeg vil mit Sind opløffte over Jorden,
30 At skue runden om, Øst, Vesten, Sønden, Norden;
Da seer jeg Verden har sin Vende-Kaabe paa,
Og immerfort udi Forandrings Tummel staa.
Udaf Bestandighed slet ingen Ting jeg finder,
Hvad Hænder giøre kand, hvad Magt og Klogskab spinder,
35 Til ævig muured Værn sig self at hegne ind,
Det kaster Tiden om, tiit som en Hvirvel-Vind.
Tre Monarkier seer jeg fordum prægtig stode,
Som op med Velde til ald Verdens Trusel grode,
Hvor er nu ders Magt? og Pragt? hvor blef dend af?
40 Lagt øde, tramsed ned udi en ævig Graf!
De Hoved-Stæders Taarn langt under Jorden dukker,
Som før mod Skyen stod, og Tidens Graf tillukker
Med Græs og u-kiendt Steen, og Tjidesamled Gruus
Hof, Muure, Kæmpe-Been, Palladser, Mand og Muus.
45 De syv Forandrings Verk, som Verden fordum viiste,
Og snart ved Guddoms Haand og Himmel-Gierning priiste,
Forfaldne ligger nu, bortstøved, sunken ned
Foruden Reysning, i Forstyrings Ævighed.
Dybsørgende jeg seer hvor Verdens *Blandings Alder*,
50 Som tæris af sig self, og effter haanden falder,
Hvor Hofnods Fyrtoy dend ansticker udi Brand
Ved Krigens Luer at blodsøle Land og Vand.

(a) *Archimedes* havde gjort en *Sphaeram* eller rund formig Kugle af Glas, hvorudi Planeter og Sjerners Løb og Vending med utrolig Kunst og Forundring kunde sees, hvor om tilant andre *Clavius* in *Epigram.*

Jane pati, reuensq; fidem, legesq; Deonum
Eice Synocatus transulit oris Senex Et.

Hin kaade Herske-Magt sig her og der indtrænger,
 Som Ræt og Billighed bag Ryggen trodsig slænger,
 Og bryder Grændse-Maal, trods ævig Forbunds Pagt! 55
 Spyd-stagen gjør sig Ret ved Overvold og Magt!
 Des seer mand Aadseler og Skrog af faste Stæder,
 Ringmure sprengt, ja Kunst, og I over, gode Sæder,
 Sampt Kirkens Fred udi Landflygtighed at gaa 60
 Med tusind Grædere, der Christi Kors har paa!
 Jeg skue, hvor jeg vil paa Verdens store Runde,
 Alt faar jeg tusindfold Forandring at begrunde
 Udi det Skygge-Verk, som ved hvert Øyeblik
 Mig forekommer med saa meget sølsom Skik!
 Hist holdes Bryllup, og der spilles, dandses, qvædes, 65
 Og næste Dørræn hos en Jamners Viise qvædes,
 Hist trodser nogle, som har Brød og Riigdom nok,
 Her qvider en af Sult sort-lungred Armods Flok!
 Hist render tusinde paa Lykkens Hest og reyse
 Sin Flager-Pane høyt, og over andre kneyse! 70
 Her ligger ti for en, som Modgang ud har slidt,
 Hvis Lykke Avind har reent af til Hiertet bidt.
 Hist seer mand Tusinde til Verden nøgne fødte,
 Og her Jern-klædte Mænd i tusind tall at døds,
 For alt det, som har Liv paa heele Verdens Øe 75
 Er intet, intet, som kand hielpes for at døe.
 Fra Kroned-Septer-Mand og til dænd ringe Hyrde
 Er samptlige lagt paa dænd Synde-Sold og Byrde,
 Fra Dronninger til dem, der malcker deris Faar,
 Veed Døden ey Forskiæl, men til dem alle naar. 80
 Om jeg paa Havet en Skibs-reyse vilde giøre,
 Mit Søe-Kort bruge, og i Flyde-Vognen kiøre,
 Og Storme-ført gaa hen, hvor Bølgen meest er kaad
 Med Seyle-Flugt, saa viit, som Verden dænd er vaad.

397

85 Om nu *Columbus(h)* og *Americus(c)* de kunde
 Sampt *Magellan(d)* og *Drak(e)* miig deris Skib förunde
 At flyde Verden om, og vittigt leede op
 Fleer Leedemoed til dænd saa ganile Verdens Krop,
 Om der end Sølf og Guld af Jorden kunde flyde 90
 Foruden Arbeyds Tvang, og Hafvet kunde skyde
 Saa Perle-riig een Strøm, som u-skatteerdig flød,
 Dog findis der iblant den algemeene Død,
 Og om de Øer, som *lyksalige* beskrivis,
 Jeg end i Sigte fik, og meente der at trivis, 95
 De skrøbelige Kor og Dødsens Regiment
 Er ogsaa gængse der udi hvert Element.
 Jeg gruer! ait mit Haar det reyser sig, og Hiertet
 Det klapper, og mit Sind er qvisted ud og snertet
 Af mange Tanckers Frygt! jeg gruer for det Hav,
 Det falske Hav, som og er Dødsens Løbe-Grav! 100
 Nu lader det sig i Blikstilhed deyligt male,
 Og Solens Straaler paa sit Bliandts-Jeppe prale,
 Der ankrer tusind Skib, hver som en Konge-Braud,
 Og deris prægüg Seyl ved Solen tørrer ud.
 105 Nu stincker det, og fra sin Afgrund heffig fører
 Sin vrede Bølge-Trop, der hart ad Himlen rører,
 Bestyrket af en grum Skye-svertet Himmel-Storm,
 Som ald Naturen gik fra sin Foreenings Form.
 Hist seer jeg nogle naa sin Hafn med megen Møye,
 110 Gaar Skibbrud vel forbi ved Himlens store Øye!

(b) *Christoph. Columbus*, fød i *Genoa*, seylede Anno 1492. ud med trende Skibe, fandt dænd nye Verden, som det gemeenlig kaldis, nemlig mange tilførn ubekjendte Lande, og kom igien med megen Riigdom. *Thom. Fazels staad. Thuan. hist. lib. 1.*

(c) *Americus Vesparius Av.* 1507. fandt *Mexicam* og andre flere Lande, som af ham blef kaldet *America*. *Maff. hist. lib. 2. Voss. de scient. Mathem. c. 42.*

(d) *Ferdin. Magellanus* seylede til *Americam Av.* 1520. og fandt der det berømte Sund, som af ham blef kaldet *Straitus Magellanicum*, og derefter mange kostelge Øer. *Maff. hist. Ind. lib. 8. Bezman. hydrographia. c. 1.*

(e) *Franciscus Drak*, en Engelsk Herremand gjorde en Reyse Verden om med en Flode, var Dronning *Elisabeths Admiral*, og iudtog mange Eykænde viid. *Cambdeni herod. Britann. Moeri. Hofmanni & aliorum lexica.*

398

Her strander mange, som af ingen Redning veed,
Lemlested, druknede med Skrig og Uselhed.
Her seer jeg Seyl og Mast og Roer i grummen Bølge,
Som ey Skibs-Mesteren har længre kundet følge,
Her er u-hjælpsom Vrag, og der en Anker-Tand 115
Slidt fra sit Tov, og bidt sig ind i Hafsens Sand.
Hist seer jeg Luer sig aldt meer og meer at tænde,
Som dend tre-forket Gud mand agtet ind' at brænde
Udi sin Flyde-borg, det Vand-rig Element, 120
Og have baade ham og Fiske-Riget skient.
Her seer mand Damp og Røg med Lyrild og med Torden,
Som Haved var mod sin Natur en Fyrsted vorden,
Hvor Ild var Mester, og *Neptun* dend Sagle-skæg
Sig fælte bag en nys Fyr-stukken Bølge-Væg.
Her lader det, som flux var Dømedag for Dørre, 125
Det vaade Riiige, som er Naboe med det tørre,
Gjør Jordskelv rundt omkring, hin grumme Trolde-Hval
Landløber frygtsom, at hans Vandhuus brændes skal.
Her strides, vindes, og hist mærkelig forlises,
Her triumferes, der en Hob af Søen vises, 130
Forfølges, splittes ad, og Haved renses ud
Ved Dødsens Luer af det Kugle-poosed Krud.
Men dend, som kand der fra sin Seyer-Fane føre,
Og sin Taksigelse til Himlen ydmygt gjøre,
Kand Døden ikke dog paa nogen Stilstand troe, 135
At hand jo sidder ham paa Hælen i sin Skoc.
Det er saa gammelt nu, at Døden daglig hvetter
Sin Dræbe-Piil, ey Stand, ey Aar, ey Kiøn forgietter,
Hand tuder Postens Horn tit fuld af Sorg og Nød,
Ach! ligesaa i Dag, at *Herr Niels Juul* er død! 140

Op Rygte, sving nu fort ald Verden om at fare,
Blæs i din Roes-Klarin, med Sandhed at forklare
Hans Fødsel, Liv og Død (om Død det kaldis kand
At gaa med Ære bort fra Død til Livsens Land.)
Forkynd ald Verden, at Gud gaf ham Fødsels Lykke 145
Udaf Kiern-jædelt Blød! GUDs Naade lod Ham smykke

399

Med Vaabens Fadder-Skienk fra Himmel og fra Hav,
Dend eene STJERNER, og dend anden BØLGER gav.
I Daabens Vand hand strax fra Skibbrud kom at flyde
Op paa sin Frelsers Træ, hvis Bud hand vilde lyde, 150
Hand soer hans Fane, og blef til hans Hierte kryst
Fik Ridder-Orden af hans Stjerne i sit Bryst.
Saa treen hand frem ad fort, og HÈrrens Naade kiendte,
Mens hand fra *Barnom* til sin slibrig Ungdom rendte,
155 Hvor mange snubler og kuldseyler i en Hast,
Men Hand, trods Daarlighed! hos GUD var Anker-fast.
Forkynd hvor priiselig Hand efter haanden groede,
Hvor Dyd og Lærlighed omkring hans Ungdom stode
Behiulpne ved en Siel, der tog sin Gud i Haand,
160 Som daglig i Hans Bryst steeg til en Manddoms Aand.
Lad dend berømte *Tromp* endnu af Støven tale,
Lad *Ryiter, Opdam* selv hans Ungdoms Kekkud male,
Hvor hand i Tieniste for Holland modig stod
Og aldrig skaanede sit brave Hierte-Blod.
165 Siig Verden, at hand ey oppaa sin Fødsels Pude
Sov til sin Lykke, siig, hans Skiold og Hielm hang ude
For lutter Ære, og igjennem Ild og Vand
Hiemhendte Værdighed for sin Person og Stand.
At naar hans Konge og hans Føde-Land behøved
170 Hans Tieniste, hand da tilforne saa var prøved
At mand forgievis ey en Titel paa ham handt!
Men *Dyd* og *Øvelse* tillige hos ham fandt.
Forkynd hvor Heite-sterk og troe hand lod sig finde
I den Beleyring, ff) som er end i Folke-minde,
175 Da Land- og Vand-Fog var ham begge lige kiær,
Saa færdig var hand med sin Søe-bevandte Hær.
Nu faldt hand ud, og med de rappe Baads-Mænd figted,
De slog paa Fjenden, som et Skib de skulle digted,
De fulgte deris JUEL, holdt ærlig Stand og Trop,
180 Og løb Kat-kloede nu ned, nu Volden op.

ff) Kiøbenhavn's Beleyring Aano 1658. og 1659.

400

Hilferdig Rygte, det er ey mit Sind at giøre
 Dig Ophold, eller at Historier udføre,
 Dend Store *FRIDERICH*, hvis Vaaben Himlen drev,
 Hand kiendte JUEL, og ham udi sin Naade skrev.

Blæs ud med fulde Kiæfft, nu er det Tid at blæse 185
 Saa Verden høre kand, Men hvo der lyster læse,
 De finder Bøger nok, hvor sligt vil læsis i,
 Lad din Trompete-Liud kun skingre frisk og fril!
 Tag *Ordre* dog udaf Kong *CHRISTIAN* den Femte,
 At mand ey sige skal, at du det beste glemte! 190
 Det er *Monarken* dog, der veed hver Lyd du giør
 Af din Basune, som dend største Ære bør.
 Hans Seyer-Vaaben og hans Omsorg uden lige
 For sine Rügger, de bør allertførst at stige
 Blant Kongens Ære op, saa følger JUEL der hos 195
 Og fattis ey sin Lof og velfortiente Roos.
 Lad Røsten nu herpaa igiennem Lufften skiare,
 Alt hvad dend blæse skal, er kun Triumf og Ære
 Udaf forloden Kriig(*g*) da *Kongens Floede* vandt
 Og Laurbær-Krandsen om JUELS Hovet ævig bandt! 200
 Thi *Belt* ham aldrig fik paa sin skum-vaade Side,
 Og paa sin Hav-Hest hen ad Bølge-Marken ride,
 Der jo i Vente var lyksalig Seyer nok,
 Thi Himlen stedse med hans Hierte var i Flok.
 Far giennem og gifv Agt oppaa de Øster-Strande, 205
 Søg i hver *Belte-Bugt*, og de Vand-ringed Lande,
 Som dend sig vender paa, du finder Fodspor der
 Udaf dend brave JUEL og Kongens Ledings-Fær!
 Spar Nafnene udaf de *kiekke Svenske Helte*,
 Som udi *Beliet* med Ham offte spendte Belte, 210
 De forud er bekendt, en Deel de lever brav,
 En Deel beordred Hand i *Belt* en Ære-Grav.

(g) *Anno* 1676. 77. og 78.

En Deel hand førde op med Høvismand og Kriegte,
 Med fangne Skib, enddog de viste brav at fegte,
 Og om de tabte end, var dog dend Ære blant,
 At Seyervinderen fey Mand ey for sig fant.
 Men om i *Kiøge-bugt* du hastig end vil søge
 Der er de Ting som kand Trompetens Klang forøge,
 Det varme Blod, som da udtappedis i Strand, 220
 Og purpur-farvede vor Stevens Klinte-Sand
 Er ævig Seyers Tegn! hvoraf og Verden kiender
 De Palmer, som vor JUEL af Fiendens blodig Hænder
 Udvristede, med meer end dristigt Helte-Mood,
 Og ydmøgst lagde dem ned for sin Kongis Food!
 Monarkens Vaaben de og egentlig tilhørte
 De Skib, der Fangne Folk, som JUEL i Havnen kiorte
 Ved Kongens Hoved-Stad, de blef udi Hans Spiir
 En Sool-klar Ædelsteen, og JUEL en ævig Siir!
 Den Naade, hvor med Hand af Kongen blef antagen
 Der Hand af Soen kom, og Fienden var afslagen, 230
 I hast ey sigis kand, dend var saa stor og riig
 Og Hans Fortieniste og Kongens Hierte liig.
 Dog hørtis aldrig JUEL til egen Roos at tale,
 Og af en svatzig Hals sin Gierning ud at gale,
 Hand med en modig Mund sin Seyer aldrig sang,
 Men gik saa jefut, som det var aldrig ham engang.
 Hand gaf cuhver forlof at bryste sig og sige
 At de har ene lært dend haarde Kunst, at krigte,
 Med grum Stortalenhed, saa længe Tungen gaar
 Bløt op i lekker Viin! men er dog siden Faar.
 De tomme Tønder giør i Stormen største Brummel,
 Dend feye Kriig-Mand giør bag Ovnen største Tummel,
 Dend frygtsom Bønde-Hund, hand hidsig bædde vil,
 Dend stoyer meest, som mindst tør lade Tøyen til!
 Dend brave *Her Niels Juul* sit Bram-Seyl aldrig førte
 Blant Stue-Snak, og ey i Præle-Vognen kiorte,
 Det var jo nok, at hand gik frem til Ærens Top,
 Og af Indbildings Vind ret aldrig blæstis op!

Og kortelig, hans Liv var Ærlighedens Billed,
 Hans Selv i alting ligt, i hvor det blef fremstilled: 250
 Udi sit eget Huus var Hand en Engle-Mand,
 Hans Frue derfor har hvert Øye fuldt af Vand.
 Hand var for sine Børn en Høy-forsiuilig Fader,
 Der mange overgik i store Elske-Grader,
 Men Ære-Krandsen, som Hand Dennem efterlod 255
 Gjør Liv i Dennem og i Deris Aftkoms Blod.
 Enhver er vitterligt, at Trofasthed den boode
 Med Danished udi Hans Bryst, som op af Roode
 Var gammel Ærlighed, Hans Ord var Ja og Ney,
 Hver kiendte, at Hans Haand og Mund de svigted ey! 260
 Og det, som Kronen er paa Manddom og paa Dyder,
 Guds Frygt, som Alleting hos Menniskan bepryder
 Var i Hans Himmel-Siæl med sligt et Stempel sat,
 At dend Hand regnede for u-skatteilig Skat!
 Ja dend Guds Kierlighed var ald Hans Hiertis Styrke, 265
 Der Alderdom faldt paa, og fanged an at Tyrcke
 Hans Rode-Vedsker hen, og Døden vilde nu
 Som sidste Fiende staa alt efter Haand paa 'Tru.
 Da var Hand u-forsagt, og blef endnu en Kæmpe,
 Ført i Guds Harnisk, som var skudfri til at dempe 270
 De sterke Piile, som der falt paa Hannem an,
 At Hand, trods Helvede! blef ikke Dødsens Ran!
 Hand favnet Christi Kors, og mandeligen stridde,
 Guds Aand Hans Siæl der til ved krafftig Troe beridde.
 Saa Hand ved Christi Død sig ud fra Døden rev, 275
 Men Siælen i Triumf hos Gud indhimled blev.

Op, Rygte far nu fort, saa viit som Soelen render,
 Og sine Straaler ud til Jordens Qvægning sender,
 Lad intet hindre dig, far om ved Nat og Dag,
 Bestyrk Trompetens Lyd med Sandheds reene Sag, 280
 Far op til Himlen at bestierne dine Vinger,
 Tag dem, som Himlens Pas, imedens du dig svinger
 I Luffen hvor du vil, at alle høre kand
 Du blæser for en Dansk Navnkundig Seyers-Mand,

403

285 Dend store Søe-Helt JUEL, hvis Roos du skal kundgiøre,
 Og med Triumf Hans Priis i din Basune føre,
 Thi Hans Bedrifter kand i lige Orden staa
 Med alles, som med Roos, har faaet Søe-Kronen paa!
 Far om, og hvil dig ey, thi Himlene vil ikke
 290 Hans brave Navn udi Forglemmelse skal stikke,
 Tag derfor *H. Niels Juul* hver Tid og Stæd i agt,
 Og sæt saa om *hans Grav en ævig Ære-Vågt.*

404